

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Observatoriulu ese de doue ori in septimana, mercuria si sambata.

Pretulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusa la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post'a in laintrulu monarchief pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 91.

Sibiu, 11/23 Novembre 1878.

Anulu I.

Memoriu asupra starii Romaniloru transdanubiani.

(Urmare.)

Asia dér', nepotendu avea in bisericile loru de câtu numai limb'a gréca, pentru-ca limb'a latina fu espulsata si oprita in bisericile dise ortodocse, Romanii erau siliti se aiba si in scóla numai limb'a gréca; cà-ci in tempulu acela, si mai cu séma cu venirea Turciloru, nu numai Romanii, ci chiaru si Grecii nu poteau avea alti institutori cá se invetie pe copii loru carte, de câtu pre popi; si acestia fiindu-ca nu slujiau in bisericu de câtu grecesce, se intielege ca nu poteau se scia de câtu limb'a gréca; si prin urmare nu poteau invetiá pre copii Romaniloru, cari erau si elevi ai loru, de câtu numai carte grecésca; si este mai multu de câtu invederatu, ca déca Romanii nu s'au potutu servi in bisericile loru, si n'au potutu invetiá la scóla de câtu limb'a gréca, acésta n'au facut'o pentru-ca tienea la grecismu, séu pentru-ca doriau se devina greci in limba, ci de nevoia; pentru-ca nici nu poteau se face altu-mintrea, déca vreau se remana crestini precum erau; cà-ci abandonarea de către ei a limbei grecésca 'i aru fi pusu in alternativa de a inbracisia seu mahometismulu séu catolicismulu, care in ochii disiloru ortodocsi de atunci, ba chiaru si celoru de acum erá mai odiosu si mai periculosu de câtu jugulu turcescu, pe care precum se scie, l'au preferitu crestini mai bine de câtu unu adjutori ce potea se le dea catholicii, cari, salvandu-'i de iminentulu sclavagiu alu Turciloru, erá se aiba o influentia óre-care asupra ortodocsiloru, pe care influentia acesti din urma au crediut'o mai periculósa si mai desastrósa pentru ortodocsia de câtu jugulu turcescu. Si prin urmare Romanii tolerandu in bisericile loru limb'a gréca si la scola asemenea, s'au supusu unei nevoi, care mai cu séma pe atunci, era de natura a predominá influenti'a morala nu numai a Romaniloru, ci a tuturoru popóraloru crestine.

Dovedindu-se dér', ca Romanii au fostu totu-déuna unu poporu distinctu, de ginta latina intre popórale crestine ale Turciei, si ca cu tóta inriurirea ce au avutu asupra sentimentulu loru nationale limb'a gréca, care le-a servitu de organu la cultulu si instruirea loru, adeca la formarea si desvoltarea acestóru doue principii primordiale ale omului morale, ei s'au stracuratu prin tóte aceste peripetii si pericole vatematóre si amenintiátóre esistentiei nationalitatii loru, fara a se alterá caracterulu loru primitivu, ei se arata inaintea lumei si astadi inpartiali totu precum au fostu de la inceputu: adeca Romani (Valaques), unu poporu de ginta latina, cu limb'a loru strabuna, cá limba materna, care si astadi este unu dialectu alu oneia din limbele neolatine (limbei romanesci de a stang'a Dunarii), cu datinile si obiceiurile loru romanesci, si in fine cu tóte conditiunile si calitatile constitutive unui poporu.

Romanii respiti mai in tóta peninsul'a Balcanica, sunt mai numerosi si mai compacti in Macedoni'a si in Epiro-Thesali'a, precum si in Bulgari'a propriu disa.

Pe totu sírulu muntelui Pindu, care, incependu din Macedoni'a si despartendu acésta de Albani'a si mai la sudu Thesali'a de Epiru, ajunge pâna la hotarele Greciei, si pe ambele cóste si póle ale acestui munte locuiescu numai Romani; si incependu de la muntele Gramos, care este unulu din verfurile muntelui Pindu, pâna la hotarele Greciei, pe tóta intinderea acestui munte nu gasesce cine-va de câtu numai sate si orasiele romanesci, cari in numeru de o suta aprópe, sunt constituite apoi in comune exclusivu romanesci si inportante atátu din caus'a positiunei loru geografice, precum si din caus'a calitatiloru si conditiuniloru loru sociale; precum este Samarina, spre esemplu, care are o poporatiune de 1500 de familii, tóte romane, si fabricésa diferite manufacturi, arme etc.; Minciu (Metiova) cu o miie si mai bine de familii, tóte romane, avendu pe langa altele si unu Ecsarcu, adeca unu felu de autonomia bisericésca, cà-ci Ecsarculu se alege de locuitorii Romani si se recunósce de către Patriarchulu din Constantinopole,

si de Ecsarchia depindu inca vre-o diece sate romanesci din pregiurulu orasiulu Minciu. — Totu pe sírulu Pindului sunt situate si orasielele Saracu si Calarii (Calaritis), renumite in secolulu alu XVIII-lea pentru insemnatulu comerciu ce facea cu Europ'a si mai cu séma cu Livorno si cu Marsili'a. Calarii este patri'a natala a lui Coleti, celu mai distinsu ministru si singurulu omu de statu alu Greciei moderne, a carui mama nu vorbia cu fiulu ei, primulu ministru alu Greciei, decâtu numai romanesc, pentru-ca nici nu scia betran'a se vorbesca grecesce.*) Patru-dieci de sate romanesci formésa cantonulu disu alu Romaniloru de Aspropotamu.

Dara in privinti'a multimei de poporatiune romana in tienutulu Turciei din Europ'a, nu trebuie se se ié cineva numai dupa numerulu sateloru si orasieleloru romanesci; pentru-ca poporatiunea unui satu séu orasielu romanescu ecuivaléza poporatiunea de mai multe sate grecesci si bulgaresci; si acésta provine din cauza ca Grecii si Bulgarii de prin sate, fiindu clacasi la mosiile Turciloru, nu sunt in mare numeru. Cá esemplu si proba aducemu Samarina, Minciu etc. de la muntele Pindu, si Crusiov'a, Vlacho-Clisur'a etc. din Macedoni'a.

Samarina are 1500 de case tóte de romani, pe candu una nahye (canton) totu din districtulu Grebena anume Vengia, compusa de doue-dieci si patru sate grecesci, abia are o poporatiune de 3000 de suflete; pentru-ca tóte aceste 24 de sate grecesci n'au de câtu siése sute de case preste totu, pe câtu tempu numai unu orasielu romanescu, Samarina avendu 1500 de case, are o poporatiune intreita de câtu unu cantonu intregu compusu de 24 de sate grecesci.

In Macedoni'a orasielulu romanescu Crusiov'a are aprópe trei-mii de case cu o poporatiune aprope de doue-dieci de mii suflete Romani. Ei bine, cá se póta avé cineva numerulu acesta de poporatiune bulgara, trebuie se stringa la unu locu poporatiunea de 40 si 50 de sate bulgaresci de prin campiile din Bitoli'a (Monastir) si Perlepe, unde satele loru fiindu mosii ale Turciloru, n'au de câtu de la 30 pâna la 70 de case fia-care satu. Deci subt punctulu de vedere numericu romanii nu potu fi nesocotiti. Pe langa acestea, superioritatea Romaniloru in tóte cele alte conditiuni ale fiintiei morale a omului, póte suplini cu indestulare mic'a loru inferioritate la numeru, in comparatiune cu totalitatea Bulgariloru si a Greciloru din totu imperiulu turcescu.

O parte dintre Romanii de la munti (montagnards) ai Pindului se ocupa cu vitele, éra cea mai mare parte din ei cu comerciulu si cu unu felu de industria locala; mai si tóta Thesali'a si o parte a Epirului, in tempu de iérna, candu romanii, cari se ocupa cu vitele descindu cu ele in campiile acestóru doue provincii, ele sunt pline de Romani, éra in Macedoni'a gasesce cine-va pre Romani destulu de numerosi, si-i vede ca ei formésa burgesi'a poporatiunei bulgare, care afara din orasie sunt mai toti (Bulgarii) clacasi la mosiile Turciloru, unde nimeni din ei nu scie carte, afara numai de preotulu satului.

Mai cu sama la Bitoli'a (Monastir) capital'a Macedoniei occidentale, si in prejuru lui, Romanii au preponderantia in tóte, chiaru si in numeru; pentru-ca afara din orasiulu Bitoli'a, unde Romanii sunt egali cu Bulgarii la numeru, dér' superiori in desvoltarea si in cultur'a loru morala si intelectuala, pentru-ca comerciulu, artele, industri'a locala, professiunile sunt in manile Romaniloru, mai sunt si alte orasiele si sate insemnate, precum este Ternov'a si Magarova cu o miie de case locuite numai de Romani, Maloviste, Nejopole, Gobiste, Crusiov'a, care singura are 3000 de case romanesci etc.; si aceste orasiele si sate pe deplinu romanesci, nu

*) Nu scia grecesce nici fia-sa, sora a ministrului Coleti, ea inca vorbia numai romanesc cu frate-seu. De altu-mentrea chiaru in capital'a Athen'a se mai afla pâna in dio'a de astadi suburbe intréga de locuitori macedoromani, supranumiti in batjocura Tintiaru si Cutiovlachi. Red.

sunt departe de câtu unele cá doue óre, altele cá 4 óre, si numai Crusiov'a ca 7 óre departe de Bitoli'a.

Pretutindenii in Macedoni'a sunt Romani si mai cu séma prin orasie, precum la Giunai'a, unde sunt 700 de familii romanesci, la Salonicu, la Seres, la Alistrati, la Cavala, Perlepe, Chiopruli, Ochrida, Resna etc.; asemenea si prin tóta Albani'a, si aci mai multu in orasie, precum la Elbasan, la Firana, la Cavaia, la Durazzo, la Pizrena etc. si la districtulu Albaniei numítu Muzechi pe la Berat, sunt multi Romani, cari se ocupa cu vitele.

Apoi venindu in Bulgari'a propriu disa, si aci Romanii se afla in mare numeru, si mai cu sama pe malulu dreptu alu Dunarii, unde Romanii formésa comune a parte, ocupa mai multe sate si orasie si au maiortatea ei, mai pe totu malulu dreptu alu acestui mare fluviu.

Romanii in genere sunt mai inteligenti si mai desvoltati de câtu Bulgarii, bá chiaru de câtu Grecii; Romanii pe la secolulu alu optu-spre-diecelea faceau ei exclusivu comerciulu Turciei continentale cu Europ'a. Pe atunci renumitul orasiu Moscopole, locuitu numai de Romani, avea una poporatiune de 80,000 de suflete de unu elementu omogenu. Acestu orasiu pe deplinu romanescu, éra centrulu comerciulu si culturai intelectuale in Turci'a, pentru-ca atunci era si tipografia la Moscopole, pe câtu tempu nu era atunci nici la Constantinopole. Baronulu Sina, cea mai bogata casa din Austri'a, este unu romanu din Macedoni'a (din Moscopole), precum si alti multi negutiatori si bancheri, spre esemplu Dumba, Tositia etc. sunt totu Romani din peninsul'a Balcanica. Chiaru astadi, déca vede cine-va unu mare negutiatoru, unu professoru, unu artistu, mai cu séma in orasiele Macedoniei, Epiro-Thesaliei si Albaniei, acesta trebuie se fia unu romanu. Chiaru deputatii tramisi la parlamentulu otomanu din Constantinopole, cá reprezentanti ai crestineloru din Macedoni'a si din Epiro-Thesali'a, sunt romani; D-nu N. Cianaca deputatu de Ianina, capital'a vialaelului Epiro-Thesaliei, este romanu din Minciu (Metiova) si D-nu V. Papisoglu, deputatu alu Salonicului, capital'a Macedoniei, este romanu din Crusova.

(Va urmá.)

Proiectulu de adresa alu Serbiloru.

Pâna acuma s'au prezentatu patru proiecte de adresa cá respunsu la cuventulu de tron, prin care s'a deschisu sesiunea actuala a dietei unguresci. Unulu este alu maiortatii gubernamentale, altulu alu opozitiunei intrunite, alu treilea este alu Croatiloru, éra alu patrulea alu deputatiloru serbesci, cari s'au decisu a emite o adresa, prin care se dea ocaziune tuturoru deputatiloru nemagiari se-si espuna parerile si dorintiele loru. Nu se scie inca, déca cei 12 deputati de nationalitate romana, cari se afla in diet'a actuala, au aderatu si au subscrisu si densii acelu proiectu de adresa séu nu. Dara oricum, acelu proiectu de adresa esitu din abil'a péna a energiosulu deputatu serbescu dr. Politu, merita se fia cunoscutu si publiculu celui mare, fiindu unu actu de mare inportantia actuala, acarui valóre, de si astadi despretiuita din partea poterniciloru dilei, va cresce si va fi apretiuita de catra istoricii cari voru scrie istori'a lupteloru de esistentia a nationalitatiloru asuprite.

Proiectulu de adresa alu dr. Politu vorbesce in numele acelora. Ne simtimu deci datori a-lu reproduce si noi in colónele acestui diariu, recomandandu-lu seriósei atentii a cetitoriloru nostri. Acelu proiectu de adresa suna in traducere fidela precum urmédia:

„Maiestatea Vóstra imperatésca si regésca apostolica!

Diet'a adunata au ascultat augustulu cuventu de tron cu acea supunere omagiala si fidelitate traditionala, cu care s'au indatinatu se audia totu-déuna cuvintele Regelui seu pentru binele patriei. Intr'unu tempu asia de gravu, precum este

celu actualu, candu poporatiunea ascépta dela reprezentantii sei alesi o ameliorare a relatiunilor interne si externe, nu potemu decatu se regretamu, ca guvernulu tiei, care ar trebui se mérga mana in mana cu diet'a, se afla intr'o positiune proviso-rie. Noi simtimu acésta lipsa tocmai in acea cestiune de mare inportantia, de care face amintire augustulu cuventu de tronu — in cestiunea ocupatiunei Bosniei si Hertiegovinei. Noi nu suntemu clarificati asupra scopurilor finale ale politiceii orientale ale monarchiei si pentru acésta nu potemu decatu se ne esprima in modulu celu mai viu ingirile nóstre patriotice.

Déca ocupatiunea Bosniei si a Hertiegovinei cá faptu inplinitu n'ar avea alta consecintia, atuncea ingirile nóstre patriotice s'aru potea calmá incatva. Inse ocupatiunea se afla in referintie cu tóte incurcaturile marei cestiuni orientale, acarei consecintie in variele ei fase nu se potu precalculá.

Déca n'aru esistá aceste ingiriri patriotice, atuncea amu potea privi cu multumire la o intreprindere, care a fostu inaugurata pentru o missiune civilisatóre si care a coperitu cu noua glorie armat'a nóstra brava. Noi damu cea mai mare recunoscintia acelei armate brave, care dupa ostenele gigantice a sciutu se invinga cele mai mari obstacole cu o perseverantia rara, pentru cá se póta realisá difícil'a opera a ocupatiunei. Negresitu ca acele poporatiuni crestine, pentru care au cursu nobilulu sange alu fiiloru nostri voru fi totudéuna recunosctóre pentru nobilele intentiuni ale Majestatii Vóstre.

Dara de si privimu cu o satisfactiune patriotica la oper'a bravei nóstre armate si déca ne si bucuramu ca poporatiunile crestine din Bosni'a si Hertiegovin'a au fostu eliberate de onerós'a domnie a Osmaniloru — totusi prin ocupatiunea Bosniei si a Hertiegovinei nu suntemu clarificati asupra scopulu finalu alu ocupatiunei, déca ea este espressiunea unei idei mai 'nalte pentru missiunea Austro-Ungariei in Orientu, séu singuru numai espressiunea unei mesuri preventive.

Nu este prim'a data, ca monarchi'a nóstra se pregatesce a inplini o missiune civilisatóre in Orientu. Candu valurile invasiunei osmanice se infransera de zidurile Vienei si candu Ungari'a a fostu eliberata de domni'a turcésca, monarchi'a nóstra inaintá totu mai multu spre Orientu luandu-si de scopu emanciparea poporatiuniloru crestine.

Pe tempulu acela monarchi'a nóstra era refugiulu tuturoru poporatiuniloru crestine de pe insulá balcanica, care-si asceptau salvarea loru numai dela monarchi'a nóstra. Atuncea monarchi'a nóstra se aflá la inaltimea missiunei de cultura a unui statu mare.

Déca ar presidá acésta idea la actuala ocupatiune a Bosniei si Hertiegovinei, déca ea ar corespunde curentulu aceleora popóra ale monarchiei, care dorescu emanciparea confratiloru loru de subtu jugulu domniei osmane — atuncea ocupatiunea Bosniei si a Hertiegovinei ar appare cá o consecintia frésca a acelu curentu si totudeodata ar avea si o insemnatate istorica.

Ocupatiunea se presentésa inse intr'o lumina cu totul contrara. Aprópe de unu secolu politic'a orientale a monarchiei a luat o directiune cu totul alta si opusa. Emanciparea poporatiuniloru crestine a fostu stabilita ca principiu. Inse dupa ce cu tóte dificultatile acestea se formara mici state crestine, care ar avea se inlocuiesca pe Turci'a cá puncte de cristalisatiune si adeverindu-se in fine, ca mantienerea Turciei este impossibila monarchi'a nóstra n'a avutu curajulu de a parasi directiunea urmata pana aci, ci se invertea necurmatu in cerculu unoru diumetati de mesuri, cari aci implicá, candu conservarea Turciei, candu eliberarea crestiniloru, candu unu compromis cu Russi'a, candu in fine o atitudine ostila Russiei.

In lumin'a unei astfelu diumetate de mesuri appare si actual'a ocupatiune a Bosniei si Hertiegovinei.

Nu suferé nici o indoiéla, ca din momentulu, in care conservarea Turciei se adeveri cá impossibila, Austro-Ungari'a avea se-si apere sfer'a intereselor sale in Orientu. Calea cuceririloru inse nu potea fi considerata a fi unu mediulocu eficace pentru acestu scopu. Erá sufficientu pentru sfer'a de interese a Austro-Ungariei cá poporatiunile crestine invecinate, cari suntu avisate la monarchia prin legaturile cele mai varie de vecinatate precum: comerci, construirea drumuriloru si a caliloru ferate, prin viulu comerciuluiu spiritualu — se afla unu radiemu alu independentiei loru. Pentru o Monarchia nu ipórta si mai pucinu póte fi in periculu déca in vecinatatea sa se se formésa unu statu crestinu, unu statu micu cu 3—4 milione de locuitori. Dér

póte se fie pentru moarchia de insemnatate si inportantia, cá acelu statu micu se afla in Austro-Ungari'a unu radiemu pentru independenti'a sa si prin acei'a se fie angagiatu in sfer'a intereselor monarchiei.

Ocupatiunea Bosniei si a Hertiegovinei appare condusa de motive cu totul opuse.

Erá vorb'a se se evite formarea unui astfelu de statu micu la fruntari'a monarchiei.

Prin urmare ocupatiunea trebuia se appara poporatiunei crestine de acolo, intreprinsa nu in interesulu ei, ci din contra.

Sub form'a acésta inse se arata ocupatiunea mai periculósá cu tóte consecintiele ei. Poporatiunile crestine amenintiate in independenti'a loru si-au manifestatu aspiratiunea pe intréga peninsula balcanica de a se aliá catu mai strinsu unele de altele pentru-cá se se opuna dominatiunei Austro-Ungariei si a se aruncá in fine in braciile tocmai acelei poteri mari, acarei influentia pe pensul'a balcanica Austro-Ungari'a si-o considera de chiamare a sa ca se o paralisesce. Cu aceste consecintie ocupatiunea promovédia tocmai acei'a ce voia se evite. Mai pucinu ar fi in casulu acesta clarificata atitudinea facia cu Russi'a. Pentru-ca, déca ocupatiunea Bosniei si a Hertiegovinei este rezultatulu unui compromis cu Russi'a, atuncea ea este cu totul de prisosu, ér déca ea a fostu intreprinsa intr'unu modu ostilu Russiei atunci, ea s'a facutu prea tardiu si nu póte decatu se incurce monarchi'a in nesce complicatiuni neprevédute.

Monarchi'a inse are lipsa de pace pentru de a-si usurá onerósele sale greutati finantiare. Din tóte ratiunile, cari pledésa in contra ocupatiunei singuru acelu alu finantiiloru statulu ar fi sufficientu. Ocupatiunea sta in legatura nu numai cu spesele actiunei militare, ci si cu enormele investituri de care ducu lipsa acelea tieri atatu de multu negligeate. Déca ocupatiunea in sensulu mandatulu primitu dela Congresulu din Berlinu erá se aiba de scopu singuru numai stabilirea unei regulate stari de lucruri corespundietóre civilisatiunei, apoi de si acésta este o fakta nobila si civilisatóre totusi pentru popórale monarchiei nu erá de nici unu folosu eminentu si inpreunata cu sacrificie ce trecu preste poteri loru. Ce e dreptu noi potemu realisá in Bosni'a si Hertiegovin'a nobil'a si civilisatórea chiamare, ce ni sau concrediutu prin tractatulu dela Berlinu, dér' fructele silintieloru nóstre le voru poté culege altii si este posibilu, ca Serbi'a si Muntenegrulu se aiba a fi mai multu recunosctóre pentru ocupatiune.

Din ori ce punctu de vedere vomu considerá deci ocupatiunea nu potemu suprimá ingirile nostre, cá ea pentru noi este séu periculósá séu cu totul inoportuna. Dér' déca ea totusi a fostu intreprinsa, apoi caus'a nu pote fi alt'a decatu politic'a nóstra interna, care este cu totul gresita.

Déca ocupatiunea ne va duce la anecsiune apoi acésta nu se póte imaginá fara o politica orientale conceputa pe o scara mare, care ar trebui se tréca departe preste fruntariile Bosniei si ale Hertiegovinei. O astfelu de politica insocita de mari pericole ar fi in fine numai atunci realisabila, candu politic'a interna ar fi stabilita pe estins'a basa a elementulu slavu alu Monarchiei. Anecsiunea Bosniei si a Hertiegovinei ar trebui atuncea se se prefaca negresitu intr'o mare cestiune interna a monarchiei.

Dér' ocupatiunea a fostu espusa tocmai, cá o mesura preventiva in contra elementulu slavu. In form'a acésta ea exercitésa o reactiune asupra relatiuniloru interne ale monarchiei, pentru-ca ea involve cea mai mare neincredere in contra elementulu slavu alu monarchiei. O astfelu de neincredere are cá consecintie, ca cineva vede in totu loculu pe inamicii sei si cá se iau mesuri, cari facia de poporatiunea slava a monarchiei n'au ratiune de a fi si cari inse in modu firescu provóca amaraciunea acelei poporatiuni. In Ungari'a acésta neincredere a luat astfelu de dimensiuni, ca se incérca a nimici chiaru desvoltarea de cultura a Slaviloru. Cu deosebire acésta neincredere facia de Serbi'a avutu cá consecintia o violare permanenta a autonomiei bisericesci, scolare si a fonduriloru, garantata prin lege. Dá in Ungari'a de sudu puterea statulu in urm'a desvoltarei lucruriloru in Oriente s'a lasatu a fi rapita de a luá asia mesuri prin care s'au violatu fara de nici unu motivu libertatea personale a cetatiénulu. Astfelu de mesuri inse nici unde nu suntu mai pucinu indreptatite cá tocmai in Ungari'a. Slavii precum in genere tóte nationalitatile din Ungari'a si implinescu datoriele loru de statu cu consciostate si nu sunt intru nimicu mai pucinu patrioti, cá ceialalti cetatieni ai patriei. Nationalitatile

din Ungari'a nu pretindu o positiune separata in Statu. Pretensiunile loru modeste se marginescu in totu tempulu in cadrulu constitutiunei magiare. Ca ele voiescu a nu fi inpiedecate in desvoltarea culturaiu loru nationale, cá ele aspira in municipiele singurate, in cari nationalitatea loru se afla in majoritate, cá aceea se fia si recunoscuta, acésta nu sta in contradicere nici cu unitatea tiei, nici cu constitutiunea magiara. Déca cu tóte acestea li se ia si acésta in nume de reu, apoi caus'a nu pote fi alt'a, decatu tocmai acea neincredere, care totuodata este unu eflucusu alu actualulu sistem de guvernare.

Acestu sistem de guvernare atatu in o parte a monarchiei catu si in cealalta nu este basatu pe natur'a poporatiunei, prin urmare este impossibilu, cá sub elu se se póta desvoltá in monarchia o stare de lucruri normala. Statulu acela, care nutresce neincredere facia cu partea cea maimare a poporatiuneisale, in acela siu momentu face si marturisirea, cá este cuprinsu de neincredere chiaru facia cu propriulu seu viitoriu.

Tocmai transformarea orientulu europénu este o voce solicitatóre pentru monarchi'a nóstra, o voce, care i dice, cá unu statu, care nu este fundatu pe natur'a poporatiunei sale, nu póte avea durata.

Este o fericire, ca poporale monarchiei preste totu, ér in deosebi acelea ale Ungariei nutrescu acelu potiotismu, care este capabilu se invinga tóte dificultatile si care totuodata ofere o garantia pentru viitoriu. Acestu potiotismu condusu prin parintescile intentiuni ale Majestatii Vóstre, va trebui se restabiléscá acelea relatiuni firesci, pe cari noi le dorimu cu o óra mai inainte pentru binele monarchiei si alu patriei nóstre.

Dómnedieu se apere si se binecuvinte pe Majestatea Vóstra!

Recensiune magiara a unei carti romanesci.

Reproducemu din Nr. 262 alu diariulu „Kelet” din Clusiu urmatoriele.

Istori'a Romaniloru séu (in locu de sub) Mihaiu Vod'a Vitézulu urmata de scrieri diverse de Nicolau Balcescu. Bucurescu 1878.

Pe titlu'a cartiei se mai póte ceti si: Publicata de pre decisiunea Societatiei academice romane si insocita cu o precuventare si note de A. J. Odobescu. Acésta trebuie se o premitu cu atatu mai multu, pentru-ca numai din precuventare se póte aflá, ca cine a fostu Balcescu si cum a ajunsu acestu opu sub pressa.

Nicolau Balcescu s'a nascutu in Bucurescu in 1819. Mai antaiu s'a cualificatu pentru carier'a militara, inse pentru ideile lui celea liberale a fostu condamnatu la inchisóre intr'o monastire, de unde scapandu intra in carier'a literaria. Opulu seu primu fu „Puterea armata la romani” despre care vomu vorbi mai la vale. In anulu 1848 a fostu prinsu si elu cá unulu din partid'a revolutionaria, inse i-a succesu a scapá si a merge in muntii Abrudului la Jancu, si despre acésta vomu mai vorbi. In tómn'a anulu 1849 a muritu in spitalulu comunu „alta Trinacria” din Palermo. Ionu Ghic'a i a ereditu tóte scriptele si dela elu au ajunsu la Odobescu, care la 25 de ani dupa mórtea autoriulu la indemnul societatiei academice romane le a pusu in ordine si le a tiparitu in 678 pagine 8°, cu portretulu lui Mihaiu Vod'a si in o editiune placuta: pretulu 2 fl.

Autoriulu a avutu intentiunea de a descrie „istori'a romaniloru” in VI carti si a voitu se descrie domni'a de 8 ani alui Mihaiu Vod'a, inse numai 4 carti se afla gata din a 5-ea o parte si a 6-ea lipsesce cu totul. Dupa precuventare urméza introducerea autoriulu, carea tiene dela pagin'a 1—24 in care tractandu despre missiunea divina a natiuniloru intre acestea vorbesce si despre missiunea natiunei romane. Intre cei mai escelenti voivodi romani figuréza si Jónu Huniadu.

Titlu'a cartiei prime e: „Libertatea nationale” 1593 Aprilu 1595. Cartea a dou'a „Calughereni” 1595 Aprilu — 1595 Decembre. Cartea a treia „Robirea Tieranului” 1595. Cartea a patr'a: „Unitatea nationale” 1599 — 1600. Cartea a cinci'a — e manca —: „Mirisleu.”

Dupa acésta urmédia opurile autoriulu mai menunte pr. 1. „Descoperirea portretulu lui Mihaiu Vod'a. 2. Miscarea romaniloru din Ardealu in 1848. 3. Cantari romane de gloria in prosa si 4. Puterea armata la romani.

On. lectoru póte vedea din acésta introducere scopulu si alu autoriulu si alu editoriulu. Viéti'a si faptele lui Mihaiu sunt chiaru asia de neimplinite cá ale autoriulu. Pe Mihaiu l'a adusu la nepotintia securea lui Beauri in Campulu panei, pe Balcescu betranetiele in spitalulu comunu din Palermo. Odobescu intréba, candu voru inviá acei ómeni, cari se finéscá opurile lui Balcescu si ale lui Mihaiu Vod'a?!... Nu e tréba nóstra a cautá astfelu de barbati romani. Academi'a romana din Bucurescu, care are multi membri activi dintre cetatienii magiari de nationalitate romane se va ingiri, cá se se descrie viéti'a lui Mihaiu eroulu pana la Campulu panei, respective se se finéscá opulu lui Balcescu.

Ce se atinge de inplinierea faptelor lui Mihaiu:

